

Úskalia, komplikácie porozvodovej komunikácie rodičov

PhDr. Katarína Haidová

Úlohy pre znalca zo strany zadávateľov v rámci civilnej agendy vo veci starostlivosti o mal. dieťa

- Vyjadriť sa k dôvodom nefunkčnej komunikácie rodičov v súvislosti s rozvodom a starostlivosťou o dieťa
- Vyjadriť sa k okolnostiam nápravy tak, aby to bolo v záujme dieťaťa
- Zmapovať okolnosti dysfunkčnej porozvodovej interakcie rodičov
- Zmapovať osobnosti rodičov a hľadať podstatu prekážok konštruktívnej komunikácie

Realita okolo rozvodu

- Závažnosť s potrebou adaptovať sa na nové okolnosti
- Konštruktívny a deštruktívny spôsob zvládania záťaže
- Zameranosť prezentácie na okolnosti, ktoré sú prekážkou konštruktívneho zvládania rozvodovej reality v kontexte starostlivosti o dieťa
- Vyjadrenie sa k diagnostike týchto okolností
- Zameranosť na diagnostické ukazovatele, ktoré by mohli byť v tomto smere relevantné

Oporné piliere psychodiagnostiky rodičov

- ROR (závery kvantitatívneho hodnotenia v globále-Mérei), aktuálne zameranosť na TA a projektívny potenciál tab. III. a V.
- MMPI-2 (z klinických škál: škála 6- Paranoia Pa a škála 9 Hypománia –Ma
- Zameranosť na posudzovanie reality (každý z rodičov poskytuje iný obraz reality ohľadne starostlivosti o dieťa
- Zameranosť na kvalitu vzájomnej interakcie rodičov

Typ apercepcie, percepčne kognitívny štýl

- Poskytuje globálny obraz (schému o osobnosti)
- Informácie o funkcii reality, o aspektoch adaptačnej schopnosti, o smerovaní života, o schopnosti regulovať správanie, o schopnosti elaborácie, o energetickej báze človeka
- Informácie o schopnosti riešenia problémov

Spôsob percipovania reality

- G!, G!!- pri dobrom F+% svedčí pre aktívneho, ambiciózneho človeka, má väčší prehľad, ale vzdáľuje sa od reality (najmä pri horšom F+%), menej sa k nej afektívne viaže. Napr. rodič, ktorý má v prípade SOS ambície, situáciu poníma tak, že na to má zo zákona právo
- D!, D!!- má bližšie k realite, ale má v nej menší prehľad, k jednotlivým situáciám sa intenzívnejšie viaže, predpoklad impulzívnych, afektívnych reakcií

Spôsob percipovania reality

- Dd- v adaptácii môžu byť problémy, v tom, že sa koncentruje na nepodstatné veci
- Zw- viaže sa na energiu, ide o energických, ambiciózných, zapálených ľudí
- Do (v kombinácii s Ppt)- nedostatok flexibility, zúženie záujmov, ľahostajnosť... Nízka úroveň porozumenia problému
- DGkonf- subjektivismus

Typ apercpcie, percepčne kognitívny štýl

- Úskalia, komplikácie v rivalizačnom boji o dieťa premietnuté do TA (posudzujeme v súčinnosti s inými ukazovateľmi, najmä F+%)
- G!- (D)- odcudzenie od života, ťažšia prispôsobivosť, slabá orientovanosť v realite. Abstraktnejšie nastavenie, oddialenie od reality, menej afektívny.
- (G-)- D!- zúžený rozhľad, pridržiava sa okolností, neschopný porozumieť hľadisko iného človeka

Projektívny potenciál ROR

- Percepčné charakteristiky tab.- spôsobujú, že sa odpovede mnohých ľudí podobajú
- Projekcia – spôsobuje individuálne rozdiely
- Zvážiť, akým podielom prispeli k odpovedi projekcie a akým podielom formálne vlastnosti škvvrny

Stimulačná (vyzývacia) charakteristika III. tab.

- Vzťah k interakcii 2 ľudí, k medziľudským vzťahom
- 2 osoby sú uvádzané do interakcie
- spracovanie podnetu môže byť v kooperatívnej alebo agresívnej forme
- Závažné sú hodnotiace postoje (zlé, škaredé..) alebo neschopnosť interakciu vôbec pomenovať
- Absencia ľ. postáv
- Weiner (1998): Potiaže formulovať B odpov. s ľudskými postavami, tým sú pravdepodobnejšie jeho negatívne postoje k blízkym osobám. Má problém dať ich do interakcie.

Stimulačná (vyzývacia) charakteristika V. tab.

- Väčšinou je prijímaná s neutrálnymi pocitmi a s uľahčením. Zmysel pre realitu
- Vyzývaci charakter sa odvíja od celistvosti a kompaktnosti, sym. os je zväčša nevýznamná
- Problém prijímať vonkajšiu realitu celostne
- Z nevydarenej integrácie vznikajú fragmentárne odpovede, konfabulované, kontaminované
- Úplne zlyhanie – problém urobiť si v sebe poriadok, neschopnosť prijať realitu

Pokračovanie tab. V.

- Tab. V. nevyvoláva extra emocionálne reakcie. Rauschová (2005) narcisticky narušení pac. majú tendenciu k jej ďalšiemu prepracovaniu
- Neadekvátne riešenia: oslabenie vzťahu k realite, deformácia hodnotového systému, znížená schopnosť primerane sa orientovať v sit. reality

MMPI-2-škála 6- Pa

- Položky tvoriace škálu 6 odhaľujú interpersonálnu senzitivitu, mravné pokrytectvo, podozrievavosť
- Vysoké skóre v škále Pa: podozrievavosť, hostilnosť, ostražitosť, nadmernú senzitivitu, hádavosť, sklon obviňovať iných.
- Častá manifestácia hostility navonok
- Pre rigiditu a podozrievavosť je interpersonálny kontakt s takýmito osobami obtiažny

MMPI-2- škála 9- Ma

- Pokrýva miernejší stupeň manickej excitácie s nestabilnou náladou
- Podnecuje k aktivite potenciál iných klinických škál
- Vysoké skóre: impulzivita, súťaživosť, narcistické potreby
- Skóre nad T=75- Problémy s ovládaním správania, hostilita, iritabilita
- Subškály:
- Ma3- Nevzrušiteľnosť, neakceptuje mienku iných
- Ma4 – Rozpínanie ega

Znalecký posudok vo veci starostlivosti súdu o 7,5-ročného Mareka

- Zadávateľ: OS
- Otázky: 16, týkali sa osobnosti oboch rodičov, ich rodičovských kompetencií, vzťahu rodičov k dieťaťu a dieťaťa k rodičom, vzájomného vzťahu rodičov, vzťahu dieťaťa k starým rodičom, syndrómu zavrhnutého rodiča (v priebehu realizácie ZP bol zrušený). Posúdiť, či má dieťa strach z niektorého z rodičov alebo starých rodičov, ak áno, aké sú príčiny tohto strachu. Možnosti striedavej osobnej starostlivosti

Výpis z dokumentácie

- Návrh otca na zverenie dieťaťa do SOS
- Aktuálne je dieťa zverené do osobnej starostlivosti matky, styk s otcom sa realizuje na základe rodičovskej dohody, je však nefunkčný, dľa matky sa dieťa otca bojí. Matka navrhuje styk v jej prítomnosti
- Matka podáva trestné oznámenie na otca- susp. trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby- z pohľadu matky sa muselo „niečo“ stať, prečo dieťa otca odmieta a bojí sa ho
- Otec opakovane podáva trestné oznámenia na matku za marenie výkonu rozhodnutia

Vlastné znalecké vyšetrenie

- Otec prichádza so svojim splnomocneným zástupcom - svojim otcom (bývalý VŠ pedagóg). Žije s druhou manželkou a 2 dcérami
- Vyslovená nedôvera znalcovi, zaujímajú sa, či má kvalifikáciu na SZR, žiadali zostaviť medzinárodný team odborníkov pre túto problematiku
- Prejavenie odporu a hostilný postoj voči znaleckému vyš. zo strany otca a starého otca dieťaťa. Agresívnym spôsobom žiadajú hospitalizáciu dieťaťa v Prahe v Jedličkovom ústave.
- Dieťa sa u nich cítilo dobre a to matke prekážalo, preto robí obštrukcie

Vlastné znalecké vyšetrenie

- Matka : styk otca so synom od 9 mesiacov bez jej prítomnosti, väzbu k otcovi dieťa údajne nemá vybudovanú, do 5. rokov veku k otcovi chodil, už 18 mes. styk nefunguje. Dieťa mávalo stavy nepokoja, trhalo si vlasy, úľakom reagovalo na hlasnejšie zvuky. Otec mu vraj povedal že keď k nemu nebude chodiť, mama pôjde do basy. Keď má prísť otec, schová sa pod stôl. Otec ho vraj zatváral do pivnice alebo karavánu, zhasol svetlo, dal fólie na okná, nútili ho piť pivo a colu, nemohol spať, lebo robili krik. Nesmel sa matke na nič sťažovať, povedali mu, že v dome sú kamery, oni všetko počujú aj vidia, spomínal nejakú masku, ktorej sa bál. Povedali mu, že bude jesť trávu ako kôň a otec mu napchal trávu do úst.

Vlastné znalecké vyšetrenie

- Mal. Marek naväzuje rezervovaný kontakt, je napätý, skôr zamračený ako priateľský, evid. je psychomotorický nepokoj. V jeho verbálnom prejave i v správaní sa prelína úzkostné nastavenie s hnevom, zlosťou na otca a jeho rodinu. Spolupracuje, ale chýba mu prirodzená detská bezstarostnosť, hravosť, pôsobí ustarostene.
- Z anamnézy: Riziková gravidita, pôrod v 36. týždni. Častá chorobnosť a užívanie antibiotík, rehabilitácia Vojtovou metódou. Psm. vývin v norme. Logopedická liečba. Intenzívne obdobie negativizmu. Sťažená adaptácia na škôlku, agresívne prejavy voči deťom. Ublížoval zvieratám, vraj aj jemu robil otec zle. V škole nepozorný, nedostatočne začlenený do kolektívu

Mal. Marek- pokračovanie

- Zo zdravotnej dokumentácie: Marek je v psychiatrickej liečbe pre susp. ADHD na báze predčasného pôrodu, podozrenie na týranie dieťaťa, možné črty Aspergerovho sy- v štádiu diagnostiky
- Subj: „Keď súd rozhodne, že musím ísť k otcovi, radšej pôjdem do neba. Tato vždy hovoril, že mamina klame a že keď nebudem k nemu chodiť, mamina pôjde do basy. Zatváral ma do pivnice, do karavánu, bil ma varechou aj rukou, nedali mi ani kúsok jedla, ani pitia..... Do školy nechodím rád, lebo tam chodí tato...“

Psychodiagnostické vyšetrenie mal. Mareka

- Intelektové schopnosti v pásme priemeru (Raven PM detský farebný). Motivácia k podaniu optimálneho výkonu je nedostačujúca, neprejavuje dostatok záujmu, radosti z riešenia úloh, pochvala ho nemotivuje. Detská osobnosť (ROR) zúžená, s malou srdečnosťou vo vzťahoch. Znížená je frustračná tolerancia, dieťa sa ľahko vyčerpá, stráca trpezlivosť konať v súlade s požiadavkami. Postupne sa stáva čoraz viac dráždivejším, tenzným.
- Za rodinu považuje matku a jej partnera, spontánne kreslí druhú kresbu rodiny, kde dokresľuje aj rodinu matky. “Tatina do rodiny nenakreslím, tatinom bude Janko”.

Psychodiagnostické vyšetrenie otca

- DOPEN, ROR, MMPI-2, Hand Test
- Myslenie s naznačeným paranoidným nastavením, uvoľnené, bez prísnych hraníc (MMPI-2: Pa: T=82). V spôsobe percipovania reality prevažuje intenzívny afektívny vzťah k situáciám na úkor prehľadu, nadhľadu v realite (ROR: TA=G D!! Do (DGkonf). Emotivita je nevyvážená, menej racionálne regulovaná, v správaní sa môže vyskytovať výbušnosť, robenie scén, egocentrizmus. Správanie je determinované situáciami, náladami. Projikovali sa pocity menejcennosti, tendencia zakrývať sa, ukázať zo seba čo najmenej. Preukázala sa tendencia k nereálnym riešeniam životných situácií (ROR: V.: „Toto naozaj neviem.. Hlava, tykadlá slimáka.. ostatné...“Inq: zvláštny druh motýľa, abstrakcia karikatúry“

Psychodiagnostické vyšetrenie matky

- V spôsobe percipovania reality chýba primeraný nadhľad, vzťah k situáciám je veľmi intenzívny, citový (ROR: TA=D!! (Do). Emotivita je kultivovaná, regulovaná, je schopná sebaovládania. V popredí je praktická zameranosť, dobré organizačné schopnosti. Správanie je determinované do značnej miery neuspokojenými túžbami a nezdarmi, ktoré vytvárajú vnútorné napätie. V interpersonálnom správaní môže byť nadmerne senzitívna, príp. pod vplyvom obáv, zábran (ROR: III.: „V strede ako mašľa, horná časť starého človeka...) Môže zaujímať subjektiviticky sýtené postoje (ROR: V.: „Ako nejaký vták, tu má krídla, bude to asi netopier. Keď to otočím, tu dole ako ľudské chodidlá“)

Interakcia dieťaťa s otcom v priebehu znaleckého vyšetrenia

- Dieťa bolo celý čas v náručí matky, odmietalo vizuálny kontakt s otcom a starým otcom. Odmietalo zostať s nimi bez matky. Je rozrušené, úzkostné, odmieta akúkoľvek činnosť, nemožno ho ničím zaujať
- Otec a starý otec žiadajú konfrontovať dieťa s ich otázkami, napr. „Dával ti otec jesť trávu? Ukazoval ti otec ako zjesť šušeň ? Nerozumejú úzkostnému správaniu dieťaťa, podozrievajú znalca zo spolupráce s matkou, z účasti na zinscenovaní takéhoto správania.
- Podali na znalca trestné oznámenie pre týranie dieťaťa, z ich pohľadu bolo povinnosťou znalca zavolať záchrannú službu s cieľom dieťa hospitalizovať a zavolať políciu s cieľom kriminalizovať matku.

Záver posudku

- Správanie dieťaťa bolo vyhodnotené ako autentické
- SOS nebola vyhodnotená ako vhodný režim starostlivosti o dieťa
- Styk s otcom a starými rodičmi by bolo vhodné nerealizovať aspoň do obdobia, kým sa porozvodová komunikácia medzi oboma rodičmi upraví

Záver

- Malý príspevok k diagnostike osobností rozchádzajúcich sa a rozvádzajúcich sa rodičov, k pochopeniu ich neschopnosti spolu komunikovať
- Snaha poskytnúť podklady pre ďalšiu prácu s nimi aspoň v spektre percepčne kognitívneho štýlu, interpersonálneho správania, zmyslu pre realitu.